

D. D.
DISSERTATIO ACADEMICA,
316
DE
**LINGUA
CODICIS
ARGENTEI,**
QUAM
CONSENTIENT. AMPLISS. FACULT. PHILOS. IN
ILLUSTRI REG. ACADEMIA UPSALIENSI,
PRÆSIDE
VIRO AMPLISSIMO ET CELEBERRIMO,
**DN. MAG. JOHANNE
I H R E,**

ELOQUENT. ET POLIT. PROFESS. REG. ET SKYTT.

S. R. S. M.

PUBLICÆ CENSURÆ MODESTE SUBMITTIT

S:Æ R:Æ M. ALUMNUS

NATHANAËL THENSTEDT ,

DALEKARLUS.

IN AUDIT. CAROL. MAJ. DIE XX. DECEMB.

ANNI MDCCCLIV.

H. A. M. S.

UPSALIÆ, Exc. L. M. HÖJER, Reg. Acad. Typogr.

Hög - oeh Wälårewördige,

Herr Doct. JOHAN LIND,

Högtförtjent KYRKOHERDE i St. Tuna,

samt PROSTAR öfwer

Herr Mag. PEHR WOLLENIUS,

Högtförtjent KYRKOHERDE i Mora, samt PROST
öfwer tillydande Contract.

Herr Mag. JOHAN GEZELIUS,

Högtherömlig KYRKOHERDE i Orsa.

Herr ERIC KÖRSNER,

Högtherömlig KYRKOHERDE i Torsång.

Tilläten. Höggunstige. Och. Högbenägne. Gynnare.
Sitt. Elldade. Nit. Fast. En. Beklagelig. Brist.
Widare. Komma. Waren. Doch. Nögde. Med.
Årestod. Som. Undgår. Förändring. Af. En. Tårande.
märke. Af. Eder. Ertedda. Godhet. Bönerop. Till.
nelse. Närskyldas. Wälgång. Skola. Hos. Mig. Alldrig.

ED

ödmjukaste
NATHANAËL

Höglärde och Årewördige HERRAR,
Herr Doxt. JOHAN NORDMAN,

Högtförtjent KYRCKOHERDE i Leksand,

dertill lydande contracter,

Herr Mag. PEHR ECKMAN,

Högtförtjent PROST ock KYRCKOHERDE
i St. Skedvi.

Herr MATTHIAS BJÖRKDAL,

Högtberömlig KYRCKOHERDE i Skuttunge, Upl.

Herr JOHAN FUNCK,

Mycket berömlig COMMINISTER i Leksand,

Ett. Hjerta. Som. Lågar. Af. Ren. Wördnad. Wifa.
På. Förmåga. Swiker. Defs. Billiga. Önskan. Att.
Defs. Åftundan. Låten. Erkänsla. Få. Uppresa. En.
Tid. Och. Tackfult. Sinne. Blifwa. Ewigt. Minnes-
Den. Allrådande. För. Beständigt. Wål. Rik. Wällsig-
Upphöra. Som. Stådse. Framhårdar. Att. Wara.

ER

tjenare,
THENSTEDT.

FENDRIKEN
Ådel och Wålbördig
Herr M A T T H I A S
THENSTEDT,
Min kåraaste FADER.

Krono-BEFALLNINGSMAN
Öfwer Ofwan Siljans Fögderi,
Högaktad

Herr A N D E R S
LINBORG,
Min Gunstige GYNNARE.

Intet tillfälle har för mig warit önskeligare, än detta känsla och brinnande kårelk. Wid intet har jag ju mera våra tankar hafwa att swäfwa onkring, dra mitt tillkommande öde, att afhålla hotande stor i så djup förbindelse, att blotta åtankan derå alldelers jer min swaghet, ock intet mera försöker, än en tyft högaktnings wedermåle. Emottagen dem säsom wanliga ömhet för mig beständigt fortvara. Himla och nöjsam lefnad, och befrede EDER och EDRA önskar till sitt sista

E D

Lydige Son och
NATHANAËL

GOMMINISTERN wid Mora Församling,

Årewördige och Högwällärde,

Herr J O H A N
MOLIZ,

Min Gunstige GYNNARE.

HOFMÄSTAREN,

Högwälaktad

Herr L O R E N T Z
THENSTEDT,

Min kåraste FARBRODER.

närvarande, att kunna ådagalägga min innerliga er-
eck ty kt mig fattigare på tjenliga ord. Ej under,
desf snarare förlora de sig. EDAR ömhet, att befor-
mer, ock uppehålla ett wacklade mod, försätta mig
gör mig håpen. Förlåten då gemensamt, att jag föl-
wördnad. Ansen likawäl dessa rader för ett ringa
frukter af de frön J sjelfwe plantat. Och låten EDER
HERren signe EDER deremot med blomstrande år,
Anhöriga ifrån det, som EDER finnes ro qvälja kan,

E R

ödmjuke Tjenare,
THENSTEDT.

THESES

1. Lingua Hebræa sine dubio fuit lingua primæva, & mater omnium aliarum.
2. Linguæ Ostrogothicae reliquæ haud parum adferunt lucis vernaculae nostræ & cognatis.
3. Runæ non debent originem suam neque Ionicis, neque Latinis literis, uti dici solent, uncialibus.
4. Fallunt & falluntur, qui existimant bodiernam pronunciationem unicum esse fundamentum rite scribendi.
5. Male bodie sequimur Latinorum modum dividendi syllabas.
6. Runarum exacta cognitio multum lucis affert Orthographiæ Linguæ pairiæ.
7. Haud parum emolumenti affert nobis lingua Dalekarlica, circa obortas controversias, in primis Oribographicas.
8. Non dubitamus statuere, bodiernum genus scripturæ, adhuc abundare literis superfluis.

D. D.

§. I.

uum eo jam perventum esset, ut propediem publicam lucem foret visura altera pars Ulphilæ illustrati, in animum quidem induxeram, proemium quoddam de lingua Codicis Argentei eidem dissertationi præfigere; verum enim vero, quum modum Academicæ speciminis hunc laborem dudum transgressum esse, animadverterem, committere nolui, ut operoso prologo insuper oneraretur. Separata itaque opera in praesentia iis mei instituti rationem ero redditurus, qui vitio mihi forte veterint, quod qui jam toties Ulphilam nominavi & Linguam Mælogothicam, satis non indicavi, ambigi adhuc dum, quid linguæ sit, quo conscriptus est Argenteus codex, quem scriptorem Francicum. Sub examen itaque quam fieri poterit brevissimum, totam hanc controversiam vocabo.

A

§. II.

§. II.

Postquam e Werdinensis coenobii latebris, & Pragensis urbis excidio in lucem atque sub eruditorum oculis primum pervenit codex ille membranaceus, qui a characterum colore, argenteus dici consuevit, communis veluti eruditorum calculo, ULPHILÆ statim adjudicatus est. ANTONIUS MORILLONIUS, *) qui omnium primus aliquam hujus codicis mentionem fecit, in Schediasmate, quod postea publici juris fecit BONAVENTURA VULCANIUS, sermonem Gothicum agnoscit. Vir harum literarum peritissimus FRANC. JUNIUS, qui eundem erudita opera illustravit, quemadmodum etiam THOMAS MARESCHALLUS, qui auctore suo dignissimas Symbolas Juniano labori addidit, ULPHILÆ se versionem terere arbitrati sunt, eamque Gothicæ five Mœfogothica lingua conscriptam. Taceo diversarum nationum eruditos alios, qui eadem docuerunt, quosque si innumeros esse dixero, nihil a veritate alienum narravero. Sed uti numero depugnare, animus non est, ita breviter dicam, quid in hanc opinionem eos induxerit.

§. III.

*) Creditur ille conscripsisse dissertationem de lingua & literis Gothorum: v. USSERII Epist: ad FRANCISCUM JUNIUM præmissa Glossario hujus Ulphilani.

Sed ita tamen, ut dubius hæreat ipse VULCANIUS MORILLONIUM ne an Schoonhovium auctorem agnoscat. Qui verocunque auctor fuerit hujus tractatus, haud sane absque injuria illi imputari potest, quod habet LaCROZE in Epistola ad CHAMBERLAINIUM, nihil aliud velle eum, dum Gothicas literas nominat, quam antiquas & ab hodierna forma recedentes: uti Galli id loquendi genus, haud infrequens est. Avertit vero hanc suspicionem auctor ipse in ipso statim opella limine. Dum vero hoc Schediasma nomino, facere non possum, quin obseruem, auctorem jam animadvertisse, vulgari modo Codicem arg. non esse exaratum. ita vero ille p. 16. Litera qua argenteus Codex piatus magis est, quam Scriptus.

§. III.

Scilicet apud veteres tam Ecclesiasticæ, quam civiliſ Historiæ Scriptores ſedulo annotari, & tanquam ſingularis & pietatis & laboris opus laudibus ferri, videmus, quod ULPHILAS Gothorum in Mœſia habitantium Epifcopus in Gentis hujus lingua vernaculaſ Sacrae Scripturæ libros converterit. Commemorant id SOCRA-
TES, SOZOMENUS, NICEPHORUS CALLISTUS, Mar-
tyrii Nicetæ Scriptor apud SIMEONEM METAPHRA-
STEN, PHILOSTORGIVS, ISIDORUS HISPALENSIS,
JORNANDES, auctor Historiæ Miscellæ, aliique ſequo-
ris ævi Scriptores. Præter hanc versionem, quum haud
videamus commemorari Gothicam aut Theotiscam me-
taphrasin altam, probabile eruditis viſum, illas, quas ha-
bemus, Codicis argentei reliquias, Ulphilani laboris mo-
numenta eſſe, idque eo magis quum insignis, quæ inter
idioma ejus linguasque ceteras Scythicæ originis, Ale-
manicam, Francicam, Anglo Saxoniam, Islandicam
Sueogothicam ceterasque convenientia eſt, opinionem
hanc haud parum videatur confirmare.

§. IV.

Hoc licet ita ſit, fuere tamen nonnulli eruditio-
rum, qui in alia abierint, & Francicæ nationis hominem
fuifle auctorem hujus versionis, in animum induxerint.
GEORGIUS HICKESIUS vir in prisca literatura Ale-
mannica & Anglo Saxonica versatissimus non ſibi lique-
re profeffus eſt. MATHURINUS vero VEYSIERE LA-
CROZE, vir eruditissimus & Bibliothecæ Regiæ Berolinensis
præfectus celeberrimus, orbem eruditum antiquo erro-
re liberatus, peculiari diſertatione, quam in modum
Epistolæ JOH. CHAMBERLAYNII orationi dominicæ
πολυγλῶττη præfixit, queque deinde Thesauro Epifoli-
co Lacziano inferta eſt, hoc argumentum pertracta-
vit, idque eo ſucceffu, ut in suas partes non modo li-

teratissimum THEOPHILUM SIGEERIDUM BAIJERUM, ut idem Thesaurus fidem facit, sed etiam quam plurimos Germaniae eruditos pertraxerit, lætantes patrio eorum solo pretiosum hoc antiquitatis monumentum ita adjudicatum iri.

§. V.

Ego vero quum primum LA CROZII argumenta ex-pendere cœpi, mihi certe temperare non potui, quin mirarer, quam facile fieri possit, ut in luce caligemus, & rationes quantumeunque debiles pro classicis habeamus, ubi vel inventionis gloria nobis blanditur, vel auræ servire lubet. Sed neutrum forte spectabili huic seni imputari debet, a me omnium minime, qui hanc a me ipso suspicionem lubenter averterim, quam nuper incurrisse apud non neminem universum nomen Suiogothicum deprehendo, qui, nos ideo Gothicæ scriplisse Ulphilam contendere, ait, ut nostræ quid lucremur patriæ: Amoliri a me hanc accusationem jam semel iterumque volui, utpote qui liquido professus sum, Gothicæ quidem esse hæc Ulphila, sed non Suiogothica, & ita Gothicæ, ut ad Francos, Batavos, Anglos, pæne æquo jure pertineant, atque ad Suecos Islandosque. Et si imbecillis ingenii merito habetur, in fraudem veritatis amori suo in patriam quidquam dare, altera illa nec forte minor imbecillitas fuerit, immerita probra in universam gentem conjicere.

Sed ut e diverticulo in viam redeam, qua fieri poterit brevitate, Lacroziana argumenta bona fide re-eensembo, quid singulis inestis roboris credam, candide indicaturus.

§. VI.

Prima illius ratio hæc est, quod in illa orbis parte, quæ Francicæ olim ditionis fuit. Codex Argenteus inventus sit. Sed in hoc argumento refutando multi non eri-

erimus : Nos Suecos merito certe riderent exteri, si Suiogothicam linguam codicis hujus esse, exinde concluderemus, quod Upſaliæ jam servatur. Quis nescit instabiles librorum sedes? Valeret hoc argumentum si de colossico signo aut equestris statua sermo esset, de modico libro non item.

Altera ratio est, quod nonnulli literarum Ulphilanarum ductus ad veterem scribendi rationem Franco-rum, quam exhibent BOTEROVIUS & post eum MABILLONIUS, prope accedant. Sed elidi nervos hujus argumenti, facile animadvertisit, qui cogitaverit, me nec statuere Seculo IV:to, nec trans Danubium membranas hasce exaratas fuisse, sed citeriori tempore rerum sum-mam in Italia tenentibus Ostrogothis. An mirum igitur, gentem cognatam & vicinam, literas, quoisque communes fuere, parili figura pinxisse?

Tertium, quod afferit, argumentum, suppeditant eadem hæ literæ Latinæ, quæ Gothicis immixtæ sunt. Quærit vero, ULPHILAS, qui inter Græcos degit, & cui nullum fuisse videtur in Mæsiæ, quam tunc incolebant Go-thi, cum Latinis commercium, unde latinas has literas accepit? Non satis mirari possum, excidere hec potuisse viro eruditissimo, qui tamen ignorare non potuit, utramque Mæsiam, superiorē & inferiorē jam diu Romanam fuisse provinciam, a Magistratibus Romanis gubernatam, & Latio vario & amicitiae & hostilitatis documentis cognitissimam. Plena manu afferre possem testimonia Historicorum, Inscriptiōnum, numismatum: sed piget in re testatissima oleum meum operānque disperdere.

Quartum vero &, quod palmarium ipse habet, argu-mentum desumitur a loco GREGORII TURONENSIS, qui commemorat, CHILPERICUM temerario novaturi-endī studio literis Francicis quatuor novas addisse. Ha-rum

rum autem tres, quum in Alphabeto Codicis Aurei sibi invenire vifus sit, LA CROZIUS, conjicit, regnante CHILPERICO, Francorum Rege, qui anno Christi 587 esse desit, membranas hasce scriptas fuisse: quum probabile non sit, diuturnius ævum habuisse literas hasce vitio creatas. Sed ne quid valoris sui verba Lacroziana amittant, ipsummet loquentem audiamus: Induxerat, inquit, "CHILPERICUS, referente GREGORIO TURONENSI, "novas literas in Alphabetum, quod ego de lingua Francica semper intelligendum duxi. Quam pervicax enim "et inepta fuisset illa barbaries, si in linguam Romanorum jam fere mortuam princeps peregrinus & semibarbarus novas literas inferre decrevisset, eo conatu, qui "in CLAUDIO imperatore, homine Romano & erudito, "vigente tum & florente lingua Latina contemtu & ludibrio exceptus erat? Præterea qui CHILPERICUS literas "suas Hispanis, Italis, Afris, & aliis gentibus obtrusisset, quæ tunc latina literatura utebantur? Evidem scio, "hunc conatum vanitatis nomine exagitatum fuisse: at "stulto quantumlibet consilio CHILPERICUS usus sit; "sunt tamen stultitiae sui fines, intra quos consistit, nisi "in amentiam & animi impotentiam abeat: nec potuisse id a Rege Francorum tentari, quod nulla ratione "perficiendum vel puer ex aula docuisset, ne GREGORIUM ipsum dicam, qui libere satis, si quæ ipfi fides, "Chilperici errores arguere solebat. Hoc itaque novarum literarum commentum Francicas literas spectare tantisper censeo, dum certiora doceantur; interim sententiam meam haud ita improbabilem esse, sequentia forte clarius ostendent. Ipsa GREGORII TURONENSIS verba hic describere opportunum erit: addidit autem (CHILPERICUS) et literas literis nostris, id est "w, sicut Graeci habent, ae, the, uui, quarum characteres subscriptissimus. Hi sunt, w, ψ, Σ, Δ. Et misit epistola-

"epistolas in universas civitates regni sui, ut sic pueri
 "docerentur, ac libri antiquitus scripti planati pumice
 "rescribentur. Ita quidem has literas descriptas exhibit
 "RUINARTUS in elegantissima GREGORII TURO-
 "NENSIS editione, qui deinde alias harum literarum
 "formas ex Aimonio profert in §. II. appendicis novæ
 "libri sexti de re diplomat. novæ edition. ita, tamen,
 "ut hanc GREGORII lectionem esse & vetustissimam
 "arbitretur. Hæ autem literæ in codice argenteo occur-
 "runt, uno ω excepto, cujus formam nusquam ibidem
 "observavi. Jam vero ψ pro ae diptongo adhibitum
 "fuisse vix credibile est: transpositis ergo elementis the
 "primo loco legendum puto, quæ litera in codice ar-
 "genteo pro theta Græco usurpat: Z vero idem codex
 "frequentat, pro qua litera Ze in primis GREGORII
 "codicibus scriptum fuisse arbitror, secundum ordine &
 "loco temere motum. Supereft nonnihil difficultatis in
 "litera Δ, quam his elementis uui GREGORII editio ex-
 "primit. Literam sane, quæ vim habeat hujus soni sig-
 "nificandi, argenteus Codex habet, quam initio secun-
 "dæ petitionis orationis dominicæ invenies, et si eam
 "per literam Q perperam, ni fallor, in lectione expres-
 "sam video. At olim wīnai lectum fuisse videtur, cras-
 "so quidem & adspirato fono, qui sensim in lingua Ger-
 "manica in Q vel K immutatus sit, & in lingua Gallica
 "in literam G, ut nomen illud Wilhelmus ostendit, quod
 "Galli modo omnes Guilelmum pronunciant. Atqui cum
 "ea litera non nihil ad D Latinum in illius ævi manu-
 "scriptis accedat, facillime ab amanuensi imperito in Δ
 "Græcum mutari potuit. Haec tenus Lacrozius. Ego ve-
 "ro dum severiori lance hanc argumentationem expendo,
 plane nihil invenio, quod a receptione sententia me di-
 movere possit. Ut autem toti huic rei aliquid lucis fo-
 nerer, ad sequentia momenta B. L. animum attendere ju-
 beo.

§. VII.

1:o Negari nequit , satis pro imperio verba GREGORII refungi. Quatuor heic adfunt literæ , quarum duæ loco suo moventur , tercia Σ transmutatur in Z , quarta ex triquetra semicircularis fit , & sonum , quem in codice revera habuit , (id quod harmonia Linguarum cognatarum aliæque rationes abunde probant , cfr. JUNII Alphabetum Gothicum præmissum Glossario ejus Ulphiano p. II.) amittit.

§. VIII.

2:do Imperitum dicere ausim , quod LACROZE Alphabetum , sive Francicum sive Latinum , litera Z tanquam nova a CHILPERICO adaugeri potuisse credat . Nam quicquid criminentur Historici , adeo domi talpa esse non potuit Rex ille , ut ignoraret , in Francico idiomate nullam esse literam , quæ in ore & calamo civium ejus frequentior fuerit , quam illa , de qua loquimur , Z . Rem me literaræ Theotiscaæ gnaris notissimam loqui arbitror , sed si quis testem adhibendum velit , dabo locupletem , virum de quo Musæ Germanicæ merito gloriantur , literatissimum WACHTERUM , qui in prole “gomenis Glossarii Germ. Sect. III. hæc notatu digna habet : “Z AngloSaxones non utuntur nisi in vocibus externis , qua-“les sunt Zacharias & Elizabeth ; Gothi vero , Franci & A-“lamanni in domesticis ; illi parcus , hi intemperantius . “Ubi tamen observandum , quod Gothi hoc elemento “nunquam utantur in iisdem vocibus ut Franci & Ala-“manni , sed plerumque in aliis , & a Francico & Ala-“mannico idiomate alienis : quales sunt ȝw̄is vos , haz-“jan laudare , marzjan scandalizare , razn domus , buzd “thesaurus &c. Et quod Franci & Alamanni Gothonum “& Saxonum T continuo convertant in Z . id quod cui-“vis vel librum aperienti manifestum esse potest . HÆC “UNA LITERA , SI NULLA PRÆTEREA ARGUMENTA SUPERES-

SENT

SENT (SUPERSUNT AUTEM QUAM PLURIMA), SATIS
"OSTENDERET, CONJECTURAM EORUM, QUI INTER-
"PRETEM CODICIS ARGENTEI HOMINEM FRANCICUM
"FUISSE VOLUNT, MINIME OPINABILEM ESSE. *)

3:0 Quantumcumque deinde largi simus, restare non possunt nisi duæ literarum novitiarum: jam autem lubens scire velim, hocne argumentum auctori remittere possum, atque adeo querere, si regnante CHILPERICO hic codex scriptus esset, cur duarum literarum excludendarum licentiam sibi permiserit Scriptor Codicis Arg.:
§. IX.

4:0 Sed hisce omnibus tanto magis superfedere potuisse, quanto mihi certius est, non de Francicis, sed de Latinis literis a GREGORIO verba fieri, & has adeo esse, quas locupletare voluit CHILPERICUS. Notatur enim ab historico nostro, mandatum hoc universis regni Francici civitatibus datum fuisse; ast illum omnes Theofisco sermone non utebantur; sed erant adhuc, qui Latini sermonis fæculas retinerent, erant qui Celtice loquerentur. Quod insuper vel inde evidenter mihi probari videtur; quod institutum hocce ad ejustmodi linguam spectet, in qua librorum antiquitus scriptorum copia fuerit. Francorum vero res literaria quo in statu hoc tempore fuerit, locus ille OTFRIDI, quem allegat LACROZIUS, nimium evidenter compatet. Lingua hæc, inquit, veluti agrestis habetur, dum a propriis nec scripture nec arte aliqua ullis est temporibus expolita. Conatur quidem hunc istum eludere LACROZIUS, arbitratus GREGORIUM, tantum significare, a propriis excultam non fuisse L. Francicam, sed

B

id

*) Addo testimonium OTERIDI, scriptoris Francicij in dedicad. LUITBERTUM p. II. Edit. Schilt. K & Z sapientius lingua Franca extra usum Latinitatis utitur, &c.

id non impedit, quo minus exteri eadem scribere potuerint. Sed quid quæso esset, quod peregrinos permoveret, ut Francice disserent, Immo etiam libros hac L. conficerent? & si hoc esset, siique peregrinos cultores allicere posset, non certe agrestis haberetur. Verum enimvero si OTFRIDI verba effugili locum relinquere possint, longe omnium evidentissimum arbitror illud testimonium, quod dicere videmus scriptorem Theotiscum, qui sub LUDOVICO Pio imperatore (Germanicum alii credunt) prefationem scripsit in translationem metricam Vet. atque Novi Testamenti Saxoniam. Inserta legitur hæc præfatio Collectioni Scriptorum Franc. DU CHESNII, repetita in nuperæ Collectionis Paris. Tom. VI. p. 256. inter alia vero hæc habet notatu sane "dignissima. Cum divinorum librorum solummodo literati atque eruditæ prius notitiam haberent, ejus (LUDOVICI) studio atque Imperii tempore, sed Dei omnipotentia atque inchoantia mirabiliter actum est nuper, ut cunctus populus suæ ditioni subditus, Theotisca loquens lingua ejusdem divinæ lectionis nihil minus notionem acceperit. Præcepit namque cuidam uno de Gente Saxonum, ut Vetus ac Novum Testamentum in Germanicam L. poetice transferre studeret &c. Discimus hinc certe, in Theotiscum sermonem nunquam antea translata fuisse S. oracula, quod salva veritate dici non posset, si quarto jam seculo, aut etiam prius, si HICKESIUM audimus, in Francicum idioma per Cod. Arg. converta fuissent divina oracula. Quum proinde, ut id hoc loco moneam, omnes antiqui Scriptores Gothicam metaphrasin laudent, Germanicam vero non taceant solum, sed & expresse factam negent, nescio, qui in mentem eruditis venire possit, ut veritati adeo evidenti signa sua obvertant.

§. X.

Fuere adeo scripta Latinæ linguae, quæ hanc mutationem subierunt, sed qualis illa censenda sit, aut in quo constiterit, dictu difficile esse, fateor. Sed quum tamen rei diplomaticæ illustrandæ hic locus inserviat, aliquam illi lucem affundere conabor. Id autem omnium primo mihi haud gravate concedi, arbitratus fuero, in tanto Latinam explicationem inter & quatuor Græcarum literarum valorem diffidio, peregrinam harum rationem esse habendam. Notum est illud medii ævi: *Græca sunt, non leguntur.* GREGORII proinde Scriptum, postquam per aliquot secula indoctis Scribarum manibus deformatum fuerat, mirum non est, si Græcae literæ nihil sinceri retinuerint: Sola vero Latina interpretatio si nobis pro cynosura fuerit, inveniemus statim, ubi pedem figamus: Ex indicio nempe GREGORII civitate donare voluit CHILPERICUS literas e Græcia mutuatas, quæ o longum sonarent, æ, the & uui, quibus, nisi fallor, nil aliud significandum habuit, quam omisis aut forte ignoratis Græci nominibus, OMEGA, ÆTA, THE-TA & PHI, quarum priores duæ vocales longæ vel compositæ eadem quidem figura, florente quoque Latio, pingebantur ac simplices brevesve, sed diversissimi itamen soni fuere. Posterioribus duabus consonis etiam caruit Latium, idque ita ut per ambages illas significare, haberit necessum, ut notum cuivis est, Θ & Φ per i & p cum addita aspiratione exprimens. Non itaque adeo ineptus fuit CHILPERICUS, qui hæc comminiscetur, licet eventu frustratus fuerit, & ad id imperium extenderit, quod omnium difficillime leges accipit. Non est, quod moneam, phi per uui efferri, quo lapsu nullus Germanicæ nationis homini facilior esse poterat, *)

B 2

Vide-

*) In MABILLONII Museo Ital. p. 141, inscriptio et Latina Se.

Videant jam, qui tantopere contendunt, Codicem argenteum Francica L conscriptum esse, quibus armis aduersus nos pugnent. Ego quidem is non sum, qui cuiquam præfracte oblectari velim, sed dandam mihi veniam jure postulavero, si antequam a sententia tot eruditorum calculis confirmata receffero, certiores rationes postulavero. Interea quum jam in hac arena simus, relictis aliorum conjecturis, tanquam de integro rem cognitioni nostræ subjiciamus, visuri, aliquidne ex ipso linguae genio, quod ad rei declarationem faciat, indagare liceat, Illustrandæ huic controversiæ sequentia momenta aliquam forte faculam prætulerint.

§. XI.

5. Quo sollicitius Codicem argenteum cum monumentis Francicis, quæ in Schilteriano opere inveniuntur, contendo, eo evidenter inter ambas has linguis discrimen invenio. Magnum mihi mare navigandum foret, si huic tractationi cymbalam meam immitterem. Sed loquor non inobservata aliis. Celeberrimum WACHTERUM, qui peculiare Schediasma de lingua codicis Argentei edidit, nunc iterum testem appello, & illo antiquorem GEORG. KIRCKMAJERUM in diff. Wittebergæ habita de Lingua Scytho Celtico & Gothica p. 47. qui ambo a verbis auxiliaribus Francis familiariissimis, Codici vero Argent. peregrinis idem demonstraverunt. Ego quoque uti Ulphilam non semel nec incuriosa manu volutavi, nec minus studiose Francicos Scriptores consului, ita invenisse mihi videor, duas has linguis, etiam si facile appareat matre eadem ambas esse prognatas, majori tamen differentia quam illas cognatarum inter se distingui. Sumamus exempli loco prima Glossarii Ulphilani verba, & cum Francicis contendamus.

Abin.

quioris ævi, ubi præter videmus quoque Θ & Φ in Theophila: ut adeo illa formata videri possit secundum præcepta CHILPERICI, non

Abin. cas. obl. maritum notat. Vox haec quantum mihi constat Francis penitus peregrina est. Utuntur eius loco *gominan* &c.

Abraba valde. Vox Francice ignorata, nisi illud bora Otfridi huc referre volueris. At certe terminatio illia adverbiorum in *Aba* Gothis peculiaris est de qua in Specimine Ulph. I. haud pauca.

Abrs magnus. Vox pariter Theotisce linguae ignota. Terminatio adjectivorum Gothicæ heic cernitur; quæ fere in Sexeunt: ut *riks* dives, *gaurs* tristis, *audags* beatus. Insolentius vero hoc Francis scio, utpote quorum adjectiva vario allo modo terminantur.

Sed represso me inque medio cursu sustineo; observationem enim instituo non librum.

§. XII.

6:0 Dum uno obtutu universæ L. Gothicæ, quod restat, contemplor, invenio ibi præter Gothicæ & Scythica, de quibus mox plura, sane quam multa Græca & Latinita, & id ita, ut FRANCISCUS JUNIUS vir, si quisquam alias, utriusque L. peritissimus, Græcam Gothicamque L. non nisi dialecto differre, judicet. Et sane Græcismum sapiunt non modo Orthographia Gothicæ (uti dum e. g. *g* ante alterum *g* & *k* pro *n* ponit. Ulphil. illustrat. pag. 36: quo accedit. quod Græco more Latinum *I* longum per *e* exprimat & *E* longum per *ai* v. STIERNHIEL-MII præf. ad Gloss. Ulph. Gothicum.) sed etiam idiotissimi Gr. L. quam plurimi & voces mere Græcae in Mœsiam traductæ e. g.

il ḥλιος, Sol

air ḥε diluculum; *ans ḥμος*, humerus
afstaſſais ḥποσασις, repudii; *gagrefts γεαρη* edictum;

hāſ-

<i>bliftus κλέπτης fur,</i>	<i>Spyreidans σπυρίδας sportas,</i>
& alia longe plurima.	
Præter hæc non exigua ibi invenitur farrago vo-	
cum Latinarum e. g.	
Kumbjan	cumbero obsolet.
Anakumbjan	accumbere.
Faskja	Fascia.
Aurkje	Urceus vel urceorum.
Sineigs	Senex.
Auralia	Orale vel orarium, i.e. Su- darium

Taceo alia, quorum ingentem numerum afferre possem.
 Jam vero et si indubium sit, eadem matre usas fuisse has
 tres Linguis, idque ita ut Gothica L. Sororibus suis sa-
 pluscule lucem præferat, *) quum tamen L. Ulphilana
 hisce Græcismis & Latinismis multo magis quam ulla re-
 liquarum dialectorum Gothicarum aut Theotisecarum sca-
 teat, verisimile mihi videtur, loci situi & imperii socie-
 tati, hoc maximam partem esse assignandum. Vidimus
 enim, Moesiam Romanis fascibus diu paruisse. Græcia
 vero contermina fuit, & multo haud dubie commercio
 vicinis Gothis familiaris, ut adeo facilius eam cognitionem,
 quam antiquitus cum L. Græca habuit, hæc nostra ser-
 vare potuerit. Quo etiam facit, quod in Ponticis re-
 gionibus integras urbes fuisse Græco sermone utentes,
 testetur OVIDIUS:

*In paucis remanent Grajæ vestigia linguae,
 Hec quoque jam Gethico barbara facta sono.
 Quibus verbis nescio an aliquid accuratius L. Moesogo-
 thicam depingere possit.*

§. XIII.

7:o Inter vocabula Latinæ originis refert quoque
 WACH-

*) Ostendimus in id præf. prioris partis Ulph. illustr. nec non
 proœmiis Speciminiibus II. & III, Ulphilanis præmissis.

WACHTERUS illud Kintu, quod Math. V. 26. occurrit. Amen quitha thus, ni usgaggis iainthro, unte usgibis thanna minifstan kintu i. e. Amen dico tibi, non exibis inde, usque dum reddas minimum numimulum. Haud ulli pepercilabore, ut indagarem, ubinam gentium monetæ species eslet, quæ hoc nomen gereret. Id enim si rescire daretur, haud dubie valido indicio patria interpretis proderetur. Sed mihi nondum constitit, Romanos, qui quadrantes & Sextarios habuere, a quinario numero monetam quandam nuncupasse. Eruditis itaque ulterius inquirendum linquo, an hujus monetæ vestigia alicubi offendantur. Probabile interea est, quum minima æris mensura ut plurimum apud antiquos penfis eslet, nec signata, id quod de nostratium penningar, speciali sensu ita dictis, certum est, minimum ponderis genus quintin inde nomen suum in borea accepisse.

Monere fortassis debo, nec linguam Francicam Latinorum vocabulorum immunem esse; sed videbit, qui cunque ad ea animum attenderit, Theologica hæc fere esse, aut etiam artium vocabula, quæ clerici, ut transferendi laborem vitarent, retinuerint, & adeo Germanica civitate donaverint.

§. XIV.

In numero exoticarum vocum linguae M. G. ponuntur quoque a WACHTERO in diss. de Lingua Codicis Argentei, inserta actis Berolin. T. 2. aliæ, quas Barbaricas appellat. Has autem ut uno fasce collectas videre possit B. L. catalogum Wachterianum heic subjiciam, observationes nonnullas eidem infra subjuncturus.

Abo, vir.

Awiliudon, gratias agere.

Abraba, valde.

Baujan verere. in composita.

Abrs, magnus.

usbaujan, everrere.

Aglo, tribulatio.

Bigitan, iavenire.

Aibras, Munus.

Bimamindam, deridere.

Anza,

<i>Anza</i> , Trabs.	<i>Birekjai waurthun</i> , peri-
<i>Atifk</i> , Sata.	clitabantur
<i>Azetizo</i> , facilius	<i>Bisunjane</i> , circumiacentes.
<i>Aurakjo</i> (monumenta).	<i>Biuthi</i> consuetudo
(Sepulchra.)	<i>Dufrisabhai</i> , exemplum.
<i>Ei</i> , si, ut.	<i>Plapjo</i> , plateæ.
<i>Fairganje</i> , mons.	<i>Plinsjan</i> , Saltare
<i>Fairhwus</i> , mundus.	<i>Razn</i> , domus.
<i>Gadaban</i> , evenire.	<i>Riquiz</i> , tenebræ.
<i>Gaurs</i> , tristis.	<i>Rohsna</i> , Atrium.
<i>Gauritha</i> , tristitia.	<i>Saitqua</i> , oceasus.
<i>Gawrisquand</i> , fructum fe-	<i>Saudim</i> , Sacrificiis.
runt.	<i>Seithu</i> , Vespera.
<i>Gleggwuba</i> diligenter.	<i>Sifaida</i> , exultavit.
<i>Gramsta</i> , festuca.	<i>Siponeis</i> , Discipulus.
<i>Hlaiw</i> . Monumentum Se-	<i>Slawan</i> , tacere.
pulchrale.	<i>Sprauto</i> , cito.
<i>Hleidumei</i> , Sinistra.	<i>Suns</i> , <i>Simsaiw</i> , confessim.
<i>Hunjjan</i> confidere.	<i>Swintbai</i> , validi; fortes ro-
<i>Inilo</i> , excusatio.	busti.
<i>Kas</i> , vas.	<i>Tabjan</i> , discerpere.
<i>Karjins</i> , Figuli.	<i>Theihwon</i> , tonitru.
<i>Latio</i> , consolatio, redemptio.	<i>Tramstein</i> , locusta.
<i>Manvi</i> , sumtus	<i>Tuzwerjan</i> hæsitare.
<i>Manwjan</i> , parare, præparare.	<i>Usagajan</i> , Sugillare.
<i>Maudeitk</i> , suggeret.	<i>Usdaudo</i> , sollicite.
<i>Naitein</i> , Blasphemia.	<i>Usfilmei</i> stupor.
<i>Nanbians</i> , Anananbians.	<i>Waibsta</i> , angulus
audens.	<i>Waip</i> corona.
<i>Nanbida</i> , Gananthida ces-	<i>Waluns</i> virgas.
savit.	<i>Wis</i> , tranquillitas.
<i>Nidwa ærugo.</i>	
<i>Not</i> puppis.	
<i>Paida</i> tunica.	

§. XV.

Hæc vero, & quæ plura haud exiguo numero addi possent, uti Scythicæ L. haud dubie propagines sunt, ita ratio facilime reddi potest, cur in L. Moesogothicam se- se insinuaverint. Moesia enim inferior & Pontica re-

Anza, Trabs.

Atifk, Sata.

Azetizo, facilius

Aurabjo (monumenta,
— (Sepulchra.

Birekjai waurthun^s, peri-
clitabantur

Bisunjane, circumiacentes.

Biutbi consuetudo

Dufrisakta. exemplum...

ЇК ГЛАСАНОВ^S АКН^S ВУ^S ІКЛВРНІТЯ ВУК..
 ІКЛ....ГЛУЛІКІТЯ ФНЕ АКН^S АДАМУ-
 АД ІЛУВЕ ПНКГА N. HNG....КЛВЛЛЛК-
 ГА ГЛH КІАЛІ.... ПНГ^S КЛГ^S АНАНУХН
 ГЛH НІМЕЛЛА.

A. Åkerman Sc.

§. XV.

Hæc vero, & quæ plura haud exiguo numero addi possent, uti Scythicæ L. haud dubie propagines sunt, ita ratio facillime reddi potest, cur in L. Moesogothicam se se insinuaverint. Moesia enim inferior & Pontica regio a Scythia & Thracia hinc Istro tantum flumine inde Hæmi jugo separabatur, ut adeo non potuerint non inter hos populos continua esse consortiones & mutua commercia. Tribuat B. L. huic argumento quantum libuerit: Ego etsi eidem soli fidere nolle, nihil minus videor mihi, pari jure hoc geographicò argumento uti posse, ac post aliquot secula deperditis literarum monumentis, vel obscuriore redditâ migrationum historia, ubi quæstio oriretur, utrum ex America in Britanniam, an vero hinc eo sermo Anglicanus traductus fuerit, quum utrobique in usu sit: Europæus e Britania primam ejus originem ex ea ratione deduceret, quod scateret vocibus Latinis, Gallicis, Gothicis, Danicis, Batavisque, doceretque insulam hanc diu Romanam fuisse provinciam, & de cætero omnibus his regnis vicinam & frequentatam, dum ab Americanis toto oceano distet.

§. XVI.

Sed ne diutius quempiam suspensum teneam, rem hanc totamque controversiam evidentissime dirimunt tabulæ illæ Venditionis, in Italia haud dudum repertæ, quasque ex DONII inscriptionibus ab ANTONIO FRANCISCO GORIO Florentiæ 1731. editis affert EDV. LYE, in præfat. ad Ulphilam pag. 35. Quæ quum secundum Ulphilæ versionem unicum sint, quod adhuc cognovimus L. Moesogothicæ λειψανον, facere non potui, quin illud æri incisum heic B. L. videndum offeram, quum editio illa Benzaliana in paucorum adhuc manibus sit. Multum vere hocce monumentum ita interpretari conatus modo laudatus EDV. LYE. Ego GUDILUBUS DIACONUS

NUS HÆC VENDIDI, LIBELLUM FECIT FRA. - - - TVE DIACONUS - - - QUATUOR UNCIAS N. HUG. - - - KABBLARIAE ET KILLI - - - ANEUS - - - RENUNTIavit ET SUBSCRIPSIT. Nihil videt, qui heic eandem omnino linguam non agnoscit, quam præfert codex argenteus: Si quis interea dubitet, Glossaria in consilium adhibere poterit circa voces *ik* ego, *Frabauta* vendidi, *gavaurhta* fecit, *fidvor* quatuor, *ufmelida* subscripsit; ab *uf* sub & *meljan* scribere. Aureum sane hoc est, & auro pretiosius monumentum, utpote ex quo haud pauca porismata scitu utilia deduci possunt: ut autem cætera missa faciam, id tantum observo, brevi hacce schedula illam, quæ jam sub incude est, quæstionem penitus extra dubitationis aleam ponit. Scilicet notissimum est testimonium, perhible JORNANDE ALANO, aliisque, Ostrogothos, qui & alias Gothi minores appellabantur, in Moesia suas habuisse fedes, nec minus notum, eosdem hos Ostrogothos, permixtos forte ejusdem nominis Scandinavie incolis, in Italiam escendisse, eamque regionem haud brevi impe, rio tenuisse. Quum itaque videamus, in Italia eundem Gothicum sermonem easdem literas usurpatas fuisse, ne scio sane, an quisquam dubitare possit, quo minus Ostrogothica heic sint omnia, & Codex adeo argenteus in ejus populi usum descriptus, qui in Italia cum imperio fuit: nam uti uno ore omnis loquitur vetus historia Ecclesiastica, eosdem Gothos, qui jam Italiam domini erant, Scripturam S. eis τὴν ὀκτακοποιητικὴν translatam habuisse, veri non videtur simile, aut interiisse hunc adeo salutarem laborem, aut post HOMERUM aliud extitisse, qui Iliada conscribere voluerit. Jam vero quum per has tabulas venditionis evidentissimum sit, alio Ostrogothos sermone usos non fuisse, quam qui in Cod. Arg. extat, tam de lingua, quam etiam de paraphraste luculentissimum testimonium dicit. Video quidem heic objici, etiam

etiam Francos aliquando Alpes transiisse, & ibi virtutem suam bellicam expertos fuisse. Sed ex subito aliquo tumultu nihil sane hujusmodi colligi poterit. Videlicet haud ita pridem Germania Muscovitarum cohortes, nec nos ibi rari hospites fuimus, sed nunquam tamen alterutrius sermo civibus imperatus est, nedum in publicas tabulas migravit. Idem, quem modo laudavimus EDW. LYE ex HIERONYMO ROMAN affert, TURINI ab eo vixum fuisse breviarium aliosque libros singulares eisdem literis exaratos, quibus usus quondam Ulphilas fuit. Miror sane, qui fieri potuerit, ut in tanta literarum luce, nullus eruditorum hos manuscriptos Codices sua cura dignos judicaverit, & quomodo diligentiam MABILLONII aliorumque, qui in has horas literaria itinera suscepserunt, effugere potuerint. Sed deteget haec forte volvenda dies & curiosior posteritas,

§. XVII.

Subductis itaque omnibus calculis, *απόγραφοι* illud Versionis Ulphilanæ, quod nomine Codicis Argentei appellare solemus, in Italia, sub Dynastia OstroGothica, esse exaratum, intrepide affirmo: conjecturæ meæ favet non solum eximius libri nitor, qui eo tempore haud levi pretio comparandus erat, & cui forte impares Gothorum, dum domi degebant, modicæ facultates fuere; sed etiam harmonia illa singularis, quæ animadvertisit inter veteres versiones Latinas, hujusque lectionem Sacri textus. Nam etiamsi in Moesica regione primum Gothicæ translatæ fuerint Sacra oracula, nihilo minus credibile est, ad typum Ecclesiæ Latine conformata & varie reficta fuisse Gothicæ Biblia. Observarunt jam dum eruditi, Cantabrigianum BEZÆ Codicem in plurimis nostro concinere, atque id ita ut, dum a vulgari lectione Codicum Græcorum abit Ulphilanus, hunc fere auctorem habeat. Et notatu dignissimum reputavi, quod

versus ille, quem in Præfatione Ulphilæ illustrati post Luc IX: 50. in Codice Argenteo intercalarem veluti esse subnotavi, inque nulla versione antiqua extare tradi- di, in veteri versione Latina inserta Evangeliorio Ce- leb. BLANCHINI Romæ ante paucos annos impresso cum aliqua tamen variatione reperiatur. *) Debeo hoc indicio Eruditorum Goettingenium, quidam Ulphilana nostra summa comitate in Relationum Fasciculo III. re- censuere, varia docta sane & quorum eos poenitere non debet, nostris meditationibus adjunxere. Nos vero si brevi hac opella in diversa ab illis abimus, tam æquo a- nimo nostra accipiunt, quam nos illorum crisi, ubi li- cet,, lubentes assurgimus.

§ XVIII.

De industria hucusque intacta omisimus illa argu- menta, quibus uti voluit Celeberr. HICKESIUS, in qui- bus refutandis jam breviores esse possumus, quum per antea dicta eorum nervos satis elisos putemus. Quod enim ad consensum attinet Codicum Latinorum, quorum copiam adeo paratam Gothicō homini inque Moesia habitanti fuisse, verisimile non putat, quum Ulphilas haud dubie Græco Bibliorum exemplo usurpatus fuisse, vidisti B. L., nos eodem telo ad nostram tuendam sententiam, &c. uti ar- bitramur, certioribus auspiciis pugnare. De cetero of- fendit Rev. D. Er. BENZELIUS in præfat. ad Ulphi- lam, manifestis indicis prodi, ex Græco textu quam plurima loca Codicis Argentei translata fuisse. Et bene habet: conspirant omnia amicissime, si dicamus ab ini- tio ex Græco textu Gothicam formatam fuisse versio- nem,

*) Codicis Argentei versus: hunc sensum ex Benzelianâ translatione. Habet: nec ullus est hominum, qui non faciat miracula in nomine meo: quæ verba in memorata versione ita plenius effreruntur: Nemo est e- mim, qui non faciat virtutem in nomine meo, & poterit male loqui de me.,

nem, sed in Italia ad tenorem versionum antiquiorum eandem fuisse variatam & interpolatam.

S. XIX.

Vitamus ita quoque illud dubium, quod vir hic doctissimus, inde sumit, quod nulla in hoc Codice apparent Arianismi vestigia, quum tamen huic Sectae ULPHILAM addictum fuisse, inter antiquos constet. Sed si hic Codex in solennem alicujus templi aut Principis usum fuit descriptus, qui fieri potuisse existimabimus, ut illud fermentum, si quod fuit, solicite inde non sit demutum? Si vero, an ulli in hac versione errores fuerint, dubitare videor, causa haec est, quod incertum sit, suum ne laborem antequam Ariani dogmata amplexatus fuerit Gothicus hic Præsul, jam perficerit. Aliquamdi enim orthodoxum fuisse Ulphilam, luculenter prodit SOCRA-TES in Historia Ecclesiastica Lib. VI. c. 37. Αλλὰ γάρ, inquit, καὶ ἐλθόντας ὁ πατὴρ αὐτοῖς τότε ἴερωμένος, ταῦ μεν πρώτα σὸν διεφέρετο πρὸς τὴν παθόλογὴν ἐκκλησίαν.

S. XX.

Quod vero ad similitudinem literarum Latinarum ab Ulphila adoptatarum, earumque quibus alii Codices Europæi scripti sunt, attinet, non video quid egregii eadem proberi. Illudne mirum, si gentes vicinæ eademque cognatae, in quibus poterant, & usus addixit, similes litteras pinxerint? Iterum moneo, intra finum Italie & ab OstroGotho Codicem argenteum pictum esse, non vero ad littora Ponti Euxini.

S. XXI.

Pedem heic pæne fixissim, in primis quum dicendorum non nisi summa capita in chartam tumultuaria haec opera conjicere, in animum induixerim: sed quum tamen videam, immisceri illi quæstioni, quam modo attigimus, alteram, que cum eadem parum commercii habet, utrum nempe ad Gothicam an Germanicam Lingua Codicis Ar-

Argentei, quam Ostrogothicam mihi appellare liceat, proprius accedat, nonnullis lineis, quid ego de hac re sentiam, aperire non abs re erit. Inter omnes constare, arbitratus fuero, Liugwas Theotiscas & Septentriionales, Francicam puta, Alemannicam, Burgundicam, Anglosaxonicam, Bataviam, Suethicam, Danicam Islandicamque ex uno fonte Scythici Sermonis omnes pullulasse. Nostri Scriptores ultro de Sueogothica Lingua id confitentur, narrantque ODINI comitatum, vi Etricia sua arma Scandlnaviæ inferentem, victorum consuetudinem secutum fuisse, novumque illud idioma, quod Asan al, seu Asarum sermonem appellant regioni induisse. Ante hanc enim epocham credibile est, Lappum linguam terræ inhabitatoribus vernaculam fuisse. Hos vero aborigines, ubi Asani longius longiusque propulere, subsistere demum ad extremos Boreæ terminos, ibique novas sedes querere passi sunt. Subiit itaque tam qua mores, quam etiam qua sermonem orbis SuioGothicus omnimodam mutationem, ita ut pro pristino illo veterum incolarum idiomate, Asanum illud seu Gothicum introductum fuerit: quod Gothorumne in Moesia habitantium fuerit, dicere haud pronum est, quum Gothicæ Lingua in varias dialectos abierit, nec satis certum, ubi præcise ODINI patriæ sedes fuerint. Interea id plusquam probabile est, hos, qui nominis Gothicæ ex æste heredes erant, sermonem ad eos proxime accessisse. Nec Linguæ veteres hodiernæve item hanc dirimunt; nam si illas cum prisca hac OstroGothica contulerimus, multa inventire licet hujus Linguae vocabula, quæ in AngloSaxonica residua sunt, quæque in nulla alia dialecto usu recepta animadvertuntur, multæ aliæ voces apud Theoticos superstites sunt, quas AngloSax. ignoratunt. Qui vero omnium singulorumque accuratiorem numerum inire voluerit, inventurus facile erit, errasse WACHTERUM,

TERUM, dum in laudata Dissertatione de Lingua Codicis Argentei, p. 47. docet, *eam cum nulla minus dialecto convenire, quam cum SuioGothica.* Re enim vera longe fecus est. Nam etiam si id bona nostra venia sibi vindicare possint Germani, quod OstroGothica Lingua ga nominibus collectivis, nec non verborum præteritis, Supinis immo & infinitivis non raro præfigat, ut hi suum ge: quod articulum Substantivis premitat, quem nos Sueci postponimus: quod, dum nos Passivas verborum formas immediate ex verbis creamus, Codex Argentens, more Germanico, ope verborum auxiliarum *wairthan* & *wisan* utatur. Hæc inquam licet omnia vere dici, ultro confitetur, novimus simul tamen catalogum longe operosiorum condi posse idiotismorum nostræ L. qui OstroGothis nobiscum solis communes sint. Sed ut hæc res manus & temporis & chartæ spatium requirit, quam quod nos huic observatiunculae destinavimus, mittimus hæc tantisper. Ne autem plane nihil dixisse videamur, Celeberr. WACHTERUM observare velim, in illo, quem dedit, & ex eo attulimus, Catalogo vocum Scythicarum, quas ad Germanicam nulla arte referri posse, ipsem et confiteretur, haud pauca genuina SuioGothæ vocabula esse. Exempli loco sequentia sunt. *Bigitan*, invenire, Islandum *giæta* est, quod inter alla invenire notat, ut in Havam. *vil tu af vin þinum gott giæta*, si vis quod bonum est ab amico tuo invenire: inde *torgjætin*, inventu difficultis: v. Heimskr. T. f. p. 448. *Inilons*, excusatio, ortum est ab ill accusatio, quod ab illa, litem intentare, accusare. v. WestG. L. Kirk. B. c. 8. *illa bender ar bonom*, si eum accusent coloni. cfr. Jord. B. c. 2. Præmititur in vel inuh particula negativa, respondens Latino sine, absque: ut adeo *inilons* sit, actio alterum absque accusatione fistens, hoc est excusans. *Saudim*, sacrificia, Suethicum est in sensu proprio, quo *pecus* notat &

in specie oves. v. VEREL, & & GUDMUNDUS ANDREÆ in Lex. Islandicis. Deinde traductum est ad sacrificia, quorum illa materia fuere. *Usfilmei*, stupor, Islandicum est, *felm* stuporem ibi notat, *felmtr id. felmsfullur*, stupidus, *felmtra* stupere. *Waluns*, baculos, SuioGothicum vocabulum & pleno usu adhuc vigens: unde *handval* tribulum, quo frumenta excutiuntur. v. VEREL. Ind. *in val.* *Naitbeins*, blasphemia, Gothice *nid*, unde *nidord.*, id. *nidvisa*, carmen diffamans, alias pasquill. Heimskr. Tom. I. p. 241. *Nanthiands*, *anananzhians*, audens a Sueth. *nennas*, quod olim audere denotavit, quo sensu aliquoties in Konunga Styrlle occurrit, unde *nenne* audacia, *nännogr*, audax. cfr. *nendi-gi*, audacia, apud Notkerum Psalm. XXLIV. 26. *Razn*, domus, quæ vox eadem & eodem sensu occurrit in Leg. Westg. Prætereo alia, quæ ejusdem classis esse, facile monstrare possem: & specimen tantum loco sequentia Ulphilæ adjungo, quæ an nobis dubia reddere possit Fran-
cica vel Theotisca dialectus, scire vellem:

<i>Fraisan</i> , tentare.	<i>Fresta</i> .
<i>Gahweilan</i> , requiescere.	<i>Hwila</i> .
<i>hwotjan</i> , comminari.	<i>Hota</i> .
<i>Gamaidans</i> , debiles.	<i>Isl.</i> <i>meida</i> , <i>mutilare</i> , <i>meill</i> , <i>mutilatio</i> .
<i>Ganibjos</i> , cognati.	<i>Nidjar</i> , id, in Legg. Patriis.
<i>Greitan</i> , flere.	<i>Gråta</i> .
<i>Malm</i> , arena.	<i>Malm</i> , unde NorreMalin.
<i>Stainabamma</i> , locus petro- <i>sus</i> .	<i>Stenhammar</i> : ab hammar, lo- cus petrosus, ruedetum.
Si vero quispiam justum utriusque Lingue, SuioGothicæ & OstroGothicæ desideraverit parallelismum, Specimen satis amplum videre poterit in Appendice posteriore ad ERICI JULII BIÖRNERI Cogitationes etymologicas Holmiæ 1742 in 4:to editas. Qum vero libellus iste exteris	

teris ad manus ubique non fuerit, nonnullos ex eodem
versiculos hoc transferemus.

Evangelium Matthæi,

CAP. V.

v. 15. Ak ana lukarnaftastin. ja liugeith allairt thaim in thamma razna.

v. 16. Sua liuhtjai liuhath izvar in andvairthja manne. Ei gasaihuaina izvara vaurstva. jah bauhjaina attan izvarana thana in himinam.

v. 17. Ni hugjalth ei quam gatairan vitoth. aiththau praufetuns. ni quam gatairan ak usfulljan.

v. 18. Amen auk quitha izuis. und thatei usleiththimins ja airtha. jota ains aiththau ains striks ni usleiththi af vitoda. unte alla gavairthith.

v. 19. Ith saei nu gatalirth aina anabusne thizo minniston. jah laisjai sua mans. sah minnista haitada in thiudangardjai himine. ith saei thaujith jah laisjai sva. sah mikils haitada in thiundangardjai himine.

Helldur a lukaraftadin jalo-
ge allom daim i dann
rasne.

Sua loge logit idvart i and-
vardi manna, at fai idva-
ra goda vaurka, ja hæg-
ja atin idvar dan i him-
num.

Ne hugithat ek kuamin tai-
ra vitotit eda praufetum,
ne kuamin taira helldur
upfulla.

Amen dy kueda idur uns
dat utslitist himin ja jar-
din, jota ains eda ains strik-
ne utslitist af vitotit, uns
allt vardir.

En sa nu tairir ains anbudi dis-
sa minnsta, ja laisfir sua
mannum, sa minnste haita-
st i diodgardi himma.
En sa tairir jah laisfir sua,
sa mikil haitast in diod-
gardi himna.

T A N T U M.

Studiorum suorum Moderatori, dilectissimo,
honoratissimo.

Ut amicis, quod habet proverbium, communia sunt o-
mnia, ita nemini mirum obveniat, si, qui aliquot
per annos familiari non minus quam solida Tua, E-
ruditissime D:ne, usi sumus informatione, Tibi, dis-
sertatione publica, laudi & doctrinae viam pudenti,
plaudere, reconditumque lœtitiae sensum ex Tuis pro-
gressibus publice significare, nostrum esse duximus. O-
perose autem in hoc negotio versari, & Tua mode-
stia & tenuior nostra prohibet dicendi facultas. Hinc o-
mnia dicenda suspiriis, ex intimis recessibus animi con-
ceptis, comprehendimus, velit D. O. M. honestis Tuis
clementissime adspirare conatis, viamque virtutis,
multis difficultatum syrtibus obsitam, sua provida cura
Tibi mitigare, ut metam, quam Tibi proposuisti, fe-
licissime attingas, utque laborum Tuorum fructus sem-
per Te maneant ultra vota uberrimi.

JOH. & AND. GUST. MOLIZ.